

IN SKAL DAGEFØRAST

lúka hesar ásetingarnar í øllum viðurskiftum. Serliga nýtslan av varðhaldsfongsling og avbyrging er viðkomandi at hava í huga.

Í sambandi við uppskotið um at dagføra rættargangslógina hevur Amnesty International Føroyar sent landsstýrinum eitt hoyringarskriv við yvirskipaðum viðmerkingum. Í hoyringsskrivinum setur felagsskapurin spurnatekin við, um dagføringin av rættargangslógini fer at hava nøktandi broytingar við sær, um eingi krøv um alment atkomandi tøl fyri varðhaldsfongslingar og avbyrgingar í varðhaldinum fylgja við. Amnesty vísir somuleiðis á, at fongsulviðurskiftini elva til óneyðuga nógvar avbyrgingar, og at avbyrgingarnar høvdu verið færri, um vit høvdu meira enn bara eitt varðhald í Føroyum.

VARÐHALDSFONGSLING

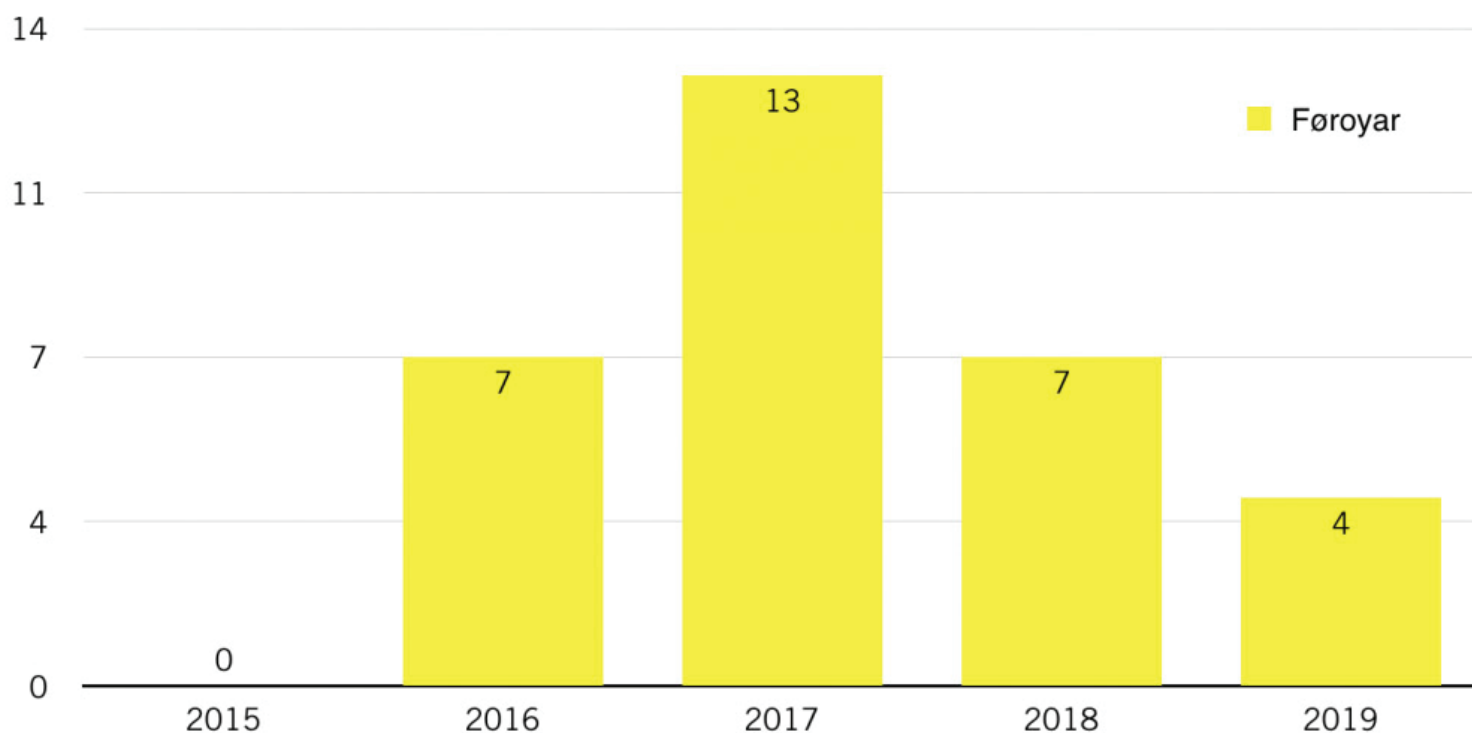
Amnesty fegnast m.a. um, at krøvini fyri at varðhaldsfongsla á summum økjum verða herð, soleiðis at tey samsvara við donsku lógina. Men sammet við onnur Norðurlond er Danmark eingin fyrimynd, tá ið um varðhaldsfongsling ræður. Danmark liggur nevnliga á odda við flestum varðhaldsfongslingum. Í 2012 vóru 33 % av øllum innsettum varðhaldsfongslað móti 25 % í Noregi og Svøríki. Í Finnlandi vóru tey 19 % og í Íslandi 12 %.

Í hesum sambandi er viðkomandi at meta um fyrimunir og vansar við at víðka um reglurnar fyri rættarverjuvarðhaldsfongsling, sum uppskotið annars leggur upp til í samband við ávíst brotsverk.

AVBYRGING

Hyggja vit nærri at tølunum fyri avbyrging í varðhaldi í Danmark, síggja vit greitt, at tøluni eru heilt nógv minkað síðan 2001, tá ið broytingar vórðu gjørdar í donsku lógini. Havast má í huga, at talan ikki bara var um eina lógarbroyting, tí lunnar vórðu samstundis lagdir undir eina grundleggjandi hugburðsbroyting. Serliga áhugavert er tað, at ríkisákærin í eini árligari frágreiðing almannakunnger tøluni fyri langar varðhaldsfongslingar og avbyrgingar í Danmark. Tøluni benda á eitt sokallað paradigmuskifti eftir lutfalsliga stuttari tíð. Talið fyri avbyrgingar í varðhaldinum er minkað úr 553 avbyrgingum í 2001 niður í 17 avbyrgingar í 2017. Tað er ein minking upp á meira enn 90 %.

Sambært útsøgnum hjá avvarðandi myndugleikum í Føroyum fylgja føroyskir myndugleikar í stóran mun donsku lógini, og tí er áhugavert at spyrja, um gongdin hevur verið tann sama í Føroyum tey seinastu árin. Tað er ikki so einfalt at svara hesum spurninginum, tí tøluni eru ikki alment atkomandi. Ákærvaldið hevur tó

útflýggjað Amnesty tøluni fyri tey seinastu fimm árin, og tey síggja soleiðis út:

TØL TALA

"Hava vit fólkatálið í Føroyum í huga, eru tøluni lutfalsliga nógv hægri í Føroyum enn í Danmark. Hyggja vit t.d. at 2017, vóru tilsamans 17 avbyrgingar í donskum fongslum móti heilum 13 í føroyska varðhaldinum.

Tá vit bert síggja tøl fyri 5 ár skulu fyrivarni takast fyri hesum, men tøluni benda á, at tað er ógvuliga ivasamt, um broytingarnar og hugburðsbroytingin, sum hendar eru í Danmark síðan 2001, og sum hava havt eina minking upp á meira enn 90 % við sær, í sama mun eru hendar í Føroyum.

Amnesty vónar, at ríkisákærin ella onkur annar myndugleiki fer at almannakunnger føroysku tøluni í framtíðini. Amnesty vónar, at

myndugleikarnir fara at síggja til, at so verður, nú rættargangslógin verður dagførd.

Amnesty gleðist:

...um at broytingarnar í ásetingunum um rættin til hjásita. Vit vóna, at hetta hevur við sær, at ákærvaldið fær móguleika at hava ein lista av hjásitum, so tað verður skjótari hjá t.d. teimum, sum melda eitt neyðtøkumál, at fáa skjóta og væl upplýsta atgongd til ein hjásita.

...um, at *Tann óhefti politiklagamyndugleikin* fer at taka sær av føroyskum málum eisini.

...um, at betur móguleiki verður fyri at tryggja prógv (bevissikring), og vóna, at hetta fer at minka um tal og longd av avbyrgingum.

UMSTØÐURNAR VIÐ EINUM VARÐHALDI ERU ORSØK TIL FLEIRI AVBYRGINGAR

Amnesty hevur í samrøðu við bæði ákærvald, verja, kriminalforsorg og dómara fingið ábendingar um, at umstøðurnar við bara einum varðhaldi hava við sær, at avbyrging verður brúkt meira, enn neyðugt hevði verið, um vit bæði høvdu eitt varðhald og eitt fongsul í Føroyum.

Hóast varðhaldið í Mjorkadali er eitt varðhald, virkar tað eisini sum opið og afturlatið fongsul. Fólk, sum arbeiða í skipanini, siga, at av tí at varðhaldsfongslað sita saman við fangum, sum kunnu fáa vitjan, fara út o.s.fr., mugu tey oftari lata sær avbyrging og bræva- og vitjanareftirlit lynda. Umstøðurnar hava eisini avleiðingar fyri tey, sum sita dóm, tí hesi noyðast at laga seg eftir varðhaldsumstøðum, hóast tey hava rætt til fongsulsumstøður. Hetta hevur stóra ávirkan á gerandisdagin, tí umstøðurnar í einum

varðhaldi krevja meira eftirlit og fleiri avmarkingar.

Undir nøktandi umstøðum eigur tilveran hjá einum varðhaldsfongslaðum at verða 'normaliserað', um viðkomandi fær dóm. Viðkomandi eigur at fáa atgongd at nógv fleiri móguleikum sum til dómis vitjanum undir minni eftirliti, fleiri tilboðum um virkismóguleikar og sosialum sambondum við onnur, sum inni sita. Men megna vit hetta undir núverandi umstøðum? Og ein annar stórir spurningur er, um tað kann góðtakast, at fangar verða sendir til Danmarkar at sita drúgvari dómur?

"Øll hesi viðurskiftini eiga at verðalýst gjølla, og okkurt ítøkiligt eigur at verða gjørt við hesar samfelagsligu avbjóðingarnar.

Í mars 2020 fer Amnesty International Føroyar at skipa fyri almennum fundi um fongsulviðurskiftini í Føroyum.

Amnesty meinar:

...at tøl fyri langar varðhaldsfongslingar og avbyrgingar verða almannakunngjörd árliga.

...at tað er órógvandi at tað er latið upp fyri óendaliga longum freistum av varðhaldsfongslingum og avbyrging.

...at tað er grundleggjandi órógvandi at lógin loyvir, at børn kunnu setast í avbyrging.

...at tað er serstakliga órógvandi, tá tað ikki er eitt trygt stað til børn og ung í varðhaldinum (Sikret ungdomsinstitution).